

Катедра „Международни икономически отношения и бизнес“
УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

Промени в експортната специализация на страните от Централна и Източна Европа след членството им в ЕС

проф. Димитър Хаджиниколов, катедра МИО и Бизнес, УНСС

Changes in the export specialization of the Central and Eastern European countries after their membership in the EU

prof. Dimitar Hadjinikolov, IER and Business Department, UNWE

www.hadjinikolov.pro

Въпроси

През 2012 г. в списание „Икономически алтернативи“ бе публикувана моя статия, в която се твърдеше, че експортната специализация на България, Румъния, Унгария и Словакия се приближава към осреднената величина на експортната специализация на ЕС. Тогава се изследваше периода 2003 – 2010 г.

12 години по-късно е необходимо да се отговори на следните въпроси:

- Важи ли този извод от 2012 г. и сега, за един значително по-дълъг период от време 2004-2022 г.?
- Отнася ли се външнотърговската конвергенция само за посочените четири страни или е обща закономерност за всички новоприети страни от Централна и Източна Европа (СЦИЕ)?

Инструменти

3

$$ES_{ij} = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{wj}}}{\frac{M_{ij}}{M_{wj}}} (1)$$

Индексът на Balassa - Revealed Comparative Advantage, RCA, на често се обозначава и като Индекс за експортна специализация или за външнотърговска специализация.

Следващата стъпка е групиране на стоките по SITC, което да се приложи за всички изучавани субекти.

№	Наименование на стоквата група	Включени раздели на SITC
1	Аграрни продукти	секции 0, 1 и 2 без глави 27,28 и секция 4
2	Минерални суровини	глави 27, 28 и 68
3	Горива	секция 3
4	Изделия от чугун и стомана	глава 67
5	Химически продукти	секция 5
6	Машини, оборудване и превозни средства	секция 7
7	Текстил и облекло	глави 65 и 84
8	Други готови стоки	секция 6 без глави 65, 67 и 68 и секция 8 без глава 84

Инструменти

Следващата стъпка в анализа е да се изчисли общото отклонение в експортната специализация на всяка страна в сравнение със средното за ЕС ниво. За целта използваме следната формула:

$$S_n = \sum_{i=8} (\bar{x}_i - x_{ni}) \quad (2)$$

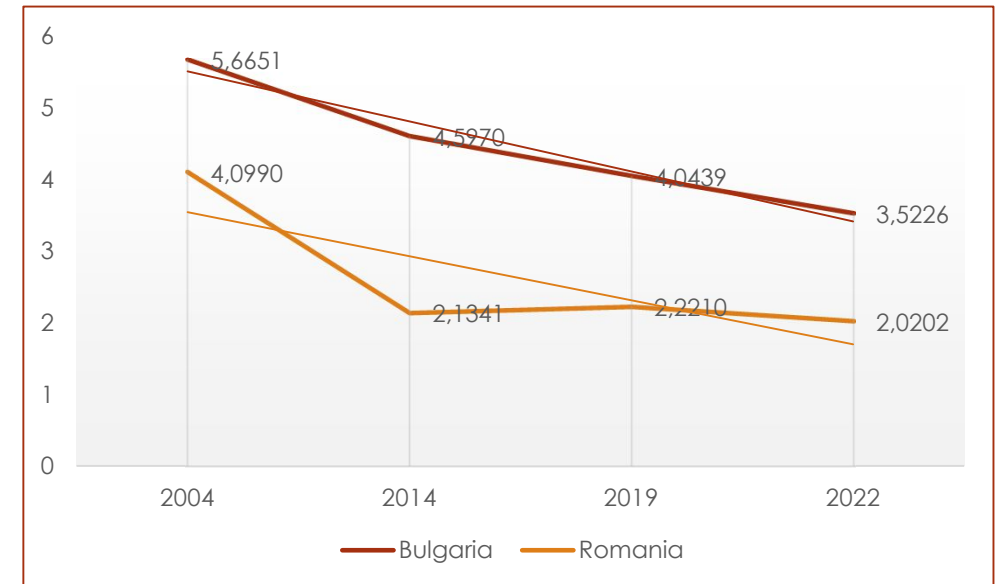
Където S_n е общото отклонение на държавата n от средната величина за ЕС в експортната специализация, $\bar{x}_i$ е индексът на експортна специализация на ЕС в стокова група i , а x_{ni} е абсолютната стойност на индекса на експортна специализация на държава n в същата стокова група i .

Остава да се определи средната претеглена стойност на експортната специализация на цялата група СЦИЕ и тя да се справи със средната експортна специализация на ЕС. За целта се прилага следната формула:

$$S_{CEEC} = \sum_{n=11} S_n * \frac{E_n}{E_{CEEC}} \quad (3)$$

Където S_{CEEC} е общото отклонение за СЦИЕ от експортната специализация на ЕС, S_n е отклонението на страната n , E_n е износът на страната n и E_{CEEC} е общия износ на СЦИЕ през съответната година.

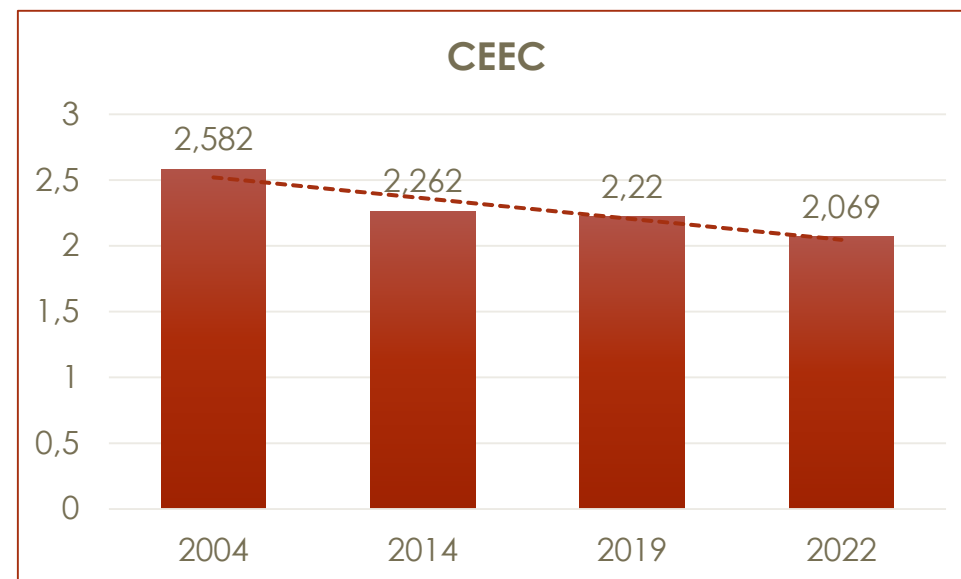
Country	Total deviation in export specialisation (S_n)			
	2004	2014	2019	2022
Bulgaria	5,6651	4,5970	4,0439	3,5226
Croatia	3,7869	3,3401	3,3120	2,9908
Czech Republic	1,6025	1,8754	2,1489	1,9262
Estonia	2,8214	3,2178	3,0398	2,9252
Hungary	2,0565	1,7885	1,8940	1,9379
Latvia	3,7884	3,0217	2,4192	2,6328
Lithuania	3,9867	2,6172	2,4229	2,3511
Poland	2,3939	2,5329	2,3037	2,0033
Romania	4,0990	2,1341	2,2210	2,0202
Slovak Republic	2,7146	1,9431	1,9164	1,9750
Slovenia	2,0808	1,0006	0,9628	1,1284

Резултати

Следва определяне на средния претеглен резултат на общото отклонение при експортната специализация на СЦЕЕ спрямо средната величина на ЕС.

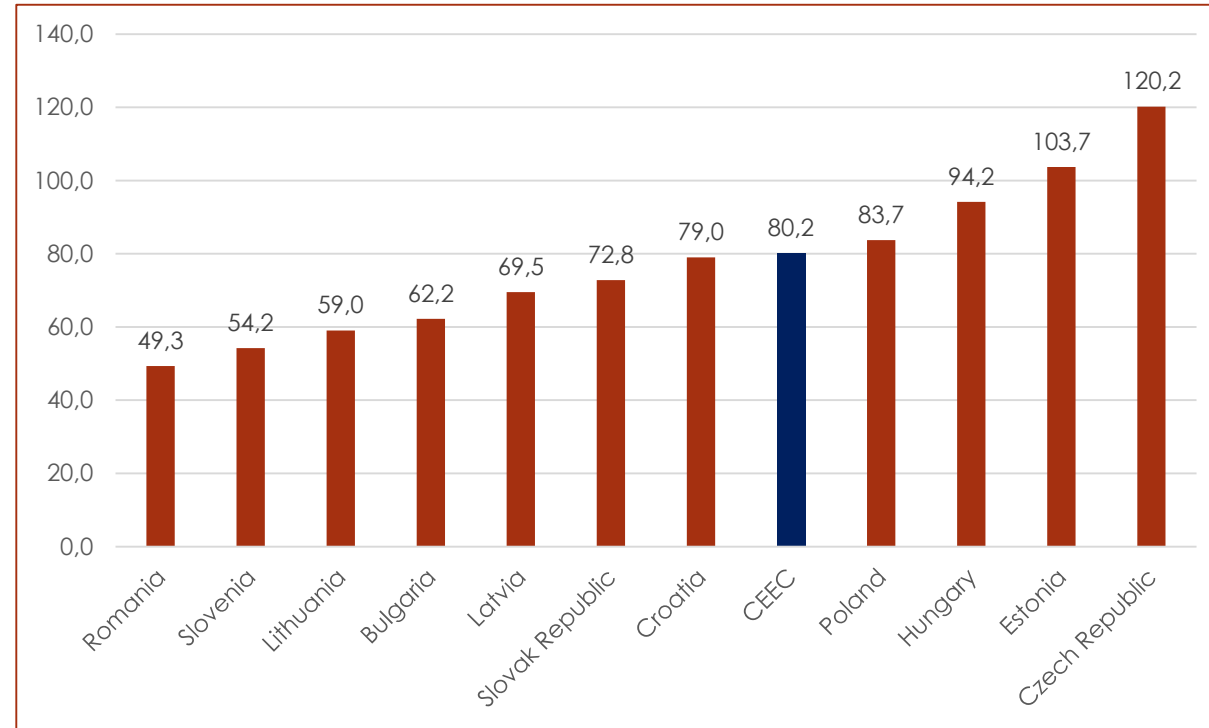
Country	Weighted S _n			
	2004	2014	2019	2022
Bulgaria	0,208	0,182	0,155	0,152
Croatia	0,140	0,076	0,081	0,083
Czech Republic	0,335	0,384	0,439	0,368
Estonia	0,061	0,069	0,056	0,057
Hungary	0,360	0,240	0,250	0,244
Latvia	0,063	0,061	0,045	0,056
Lithuania	0,130	0,109	0,090	0,095
Poland	0,594	0,699	0,662	0,593
Romania	0,347	0,196	0,208	0,185
Slovak Republic	0,236	0,203	0,186	0,174
Slovenia	0,107	0,044	0,046	0,063
CEEC	2,582	2,262	2,220	2,069

Резултати

7

Може също да се установи, че процесът на външотърговска конвергенция е протичал с различен темп сред различните държави от групата на СЦИЕ. Ако приемем S_n през 2004 на 100, то през 2022 г. имаме следната картина:

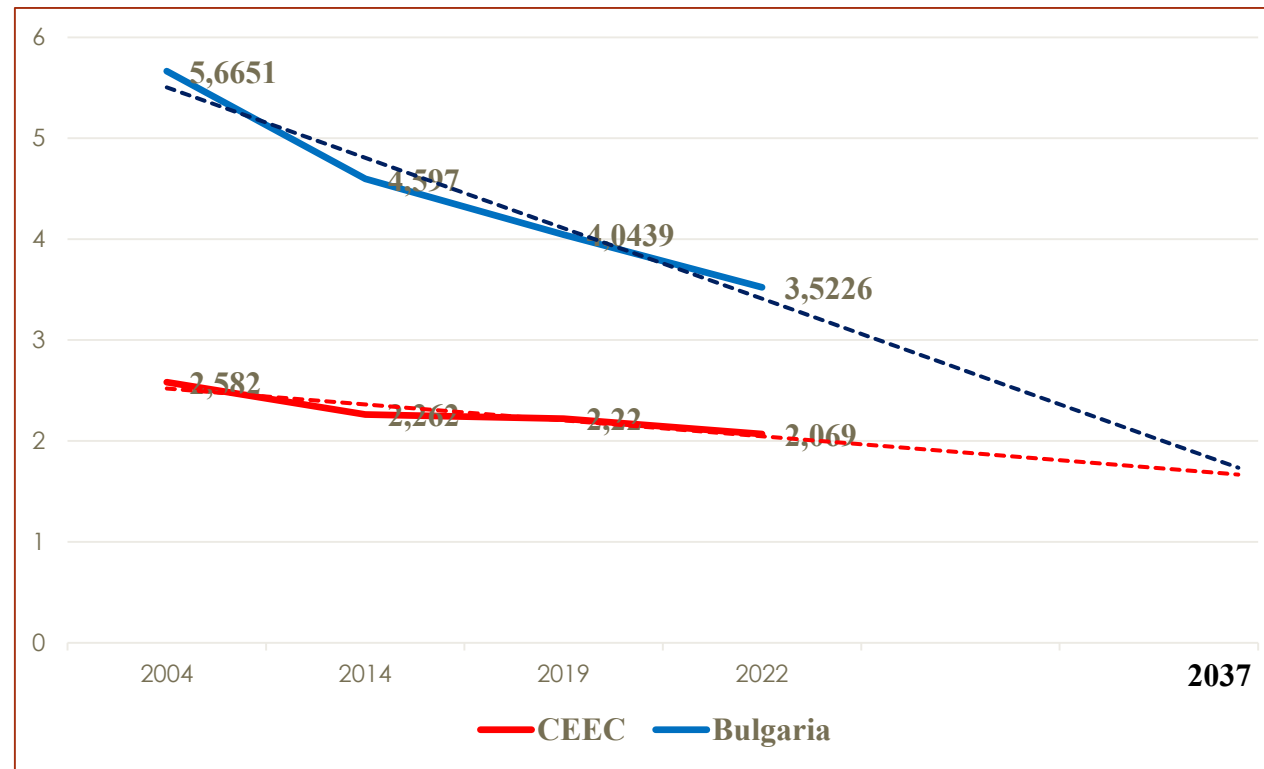

Най-голямо е намаляването в различията при експортната специализация спрямо средния показател на ЕС в Румъния, Словения, Литва и България, най-малко в Полша, Унгария, Естония и Чехия.

Резултати

8

Представява интерес и една прогноза за развитието на процеса на външнотърговска конвергенция на България, спрямо средния показател за СЦИЕ:

Отговори

- ✓ Да, изводът от 2012 г. за наличието на процес на експортна (външнотърговска) конвергенция на България, Румъния, Унгария и Словакия със средния показател на ЕС важи и днес, за един значително по-дълъг период от време 2004-2022 г..
- ✓ Да, този процес се отнася не само за посочените 4 страни, но за цялата група от 11 страни от Централна и Източна Европа, присъединили се към ЕС през 2004, 2007 и 2013 г.

Въпроси са следващи изследвания

- **На какво се дължи разликата в темпа на сближаване (конвергенция)? Дали това е свързано с началното състояние на отделните страни в момента на присъединяването им към ЕС, или може би с притока на инвестиции от по-развитите икономики в ЕС, или с някакви други фактори?**
- **Какви са ефектите от външнотърговската конвергенция върху СЦИЕ, например върху благосъстоянието (БВП на човек от населението), или върху размера на експорта, външнотърговското салдо и т.н.?**

Благодаря за вниманието !